
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מבוא לספרות המדרש והאגדה - 17109

תאריך עדכון אחרון 30-10-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ספרות עברית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר יעל פיש

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: yael.fisch@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

מבוא לסוגות השונות, החיבורים המרכזיים ומתודולוגיות מרכזיות בספרות המדרש והאגדה של חז"ל.

מטרות הקורס:

- [1] הכרת הסוגות והחיבורים המרכזיים בספרות המדרש והאגדה של חז"ל על רקע המקרא וספרות בית שני.
- [2] הכרת מגמות מחקריות מרכזיות בחקר המדרש והאגדה.
- [3] הכרה ותרגול של מתודולוגיות מובילות בחקר ספרות האגדה והמדרש, בדגש על מתודולוגיות בנרטולוגיה, חקר תרבות והרמנויטיקה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

היכרות בסיסית עם עולם המדרש על צורתיו וסוגותיו ותולדותיהן. היכרות יסודית עם מגמות מתודולוגיות בחקר המדרש והאגדה.

דרישות נוכחות (%) :

90%

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה פרונטלית, הכנת מקורות ראשוניים וספרות משנית ודיון בכיתה. לאורך הקורס מתבקשים הסטודנטים להגיש שלוש מטלות קצרות בכתב, שיציגו מתודולוגיה מחקרית או דרך קריאה של סיפור או דרשה.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. פתיחה
2. המקרא כפרשן
3. ספרות בית שני: מגמות נראטיביות ופרשניות
4. האגדה התנאית
5. דרשות אגדה במדרשי ההלכה התנאיים
6. מחקר ספרותי משווה
7. מדרש ואגדה בספרות האמוראית
8. מדרשי אגדה ארץ ישראלים
9. המשל
10. מעשי חכמים
11. הסיפור והסוגיה התלמודית: חלק ושלם
12. תנחומא-ילמדנו
13. מקבילות, עיבוד, סיפור מחדש

חומר חובה לקריאה:
ביבליוגרפיה (נתונה לשינויים)

ביאליק, "הלכה ואגדה", דברי ספרות, תל אביב: דביר, תשכ"ה

סוגה, אוסף, קומפוזיציה ועריכה בספרות האגדה והמדרש

יונה פרנקל, דרכי האגדה והמדרש, רמת גן 1991, 3-10.

מנחם הירשמן ותמר קדרי, 'מדרש אגדה', ספרות חז"ל הארץ-ישראלית: מבואות ומחקרים, ירושלים תשע"ח, 511-552.

יאיר זקוביץ, 'פרשנות פנים-מקראית', ספרות המקרא: מבואות ומחקרים א, ירושלים תשע"א, 429-453.

Michael Fishbane, *Biblical Interpretation in Ancient Israel*, Oxford 1988.

James L. Kugel, "The Beginnings of Biblical Interpretation," in *A Companion to Biblical Interpretation in Early Judaism*, Matthias Henze (ed.), Eerdmans 2012, 3-26, יעקב כדורי, 'פרשנות המקרא בקומראן', מגילות קומראן: מבואות ומחקרים ב, ירושלים תשס"ט, 387-409.

יעל פיש, תרגום השבעים, בין יוספוס וחז"ל, כרך א, מאת טל אילן וורד נעם, בשיתוף מאיר בן שחר, דפנה ברץ ויעל פיש, 2017, עמ' 145-167.

א' שנאן, עולמה של ספרות האגדה, תל אביב תשמ"ז, עמ' 104-121.

יונה פרנקל, מדרש ואגדה, תל אביב תשנ"ז, כרך ג, יחידה ט, עמ' 694-708.

חננאל מאק, מדרש האגדה, תל אביב תשמ"ט, עמ' 9-18.

מנחם כהנא, מבוא למדרשי התנאים, ספרות חז"ל הארץ-ישראלית, כרך א, עמ' 137-178 ישי רוזן-צבי, בין משנה למדרש: קריאה בספרות התנאית, האוניברסיטה הפתוחה, 2020.

מירה בלברג, פתח לספרות חז"ל, האוניברסיטה הפתוחה, 2013.

יונה פרנקל, מדרש ואגדה, תל אביב 1996, כרך ג, עמ' 761-779.

תמר קדרי, 'מדרשי האגדה האמוראיים', ספרות חז"ל הארץ-ישראלית: מבואות ומחקרים, יד בן-צבי, ירושלים, תשע"ח, עמ' 297-349.

יהושע לוינסון, הסיפור שלא סופר: אמנות הסיפור המקראי המורחב במדרשי חז"ל, ירושלים תשס"ה, עמ' 29-44.

ענת רייזל, מבוא למדרשים, תשע"א, עמ' 116-105 (בראשית רבה), עמ' 126-135 (ויקרא רבה).

תמר קדרי, 'מדרשי האגדה האמוראיים', ספרות חז"ל הארץ-ישראלית: מבואות ומחקרים, יד בן-צבי, ירושלים, תשע"ח, עמ' 297-349.

ד' שטרן, המשל במדרש, הקיבוץ המאוחד, 1995.

י' פרנקל, דרכי האגדה והמדרש, עמ' 17-34, 235-242.

ארנון עצמון, 'בניי, היו קורין פרשה זו': עריכה ומשמעות בפסיקתא דרב כהנא, מאגנס תשפ"ב.

ישראל מ' תא-שמא, 'ר' משה הדרשן והספרות החיצונית', עמ' 5-17.

מתודולוגיות מחקריות:

מעברים ספרותיים וספרות משווה:

ג'פרי רובינשטיין, סיפורים תלמודיים: אמנות הסיפור, עריכה ותרבות, הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן גוריון, 2021.

ורד נעם וטל אילן בשיתוף עם מאיר בן שחר, דפנה ברץ ויעל פיש, בין יוספוס לחז"ל, יד בן-צבי, 2017.

Michal Bar-Asher Siegal, *Early Monastic Literature and the Babylonian Talmud*,

Cambridge 2013.

שיח, מגדר ופמיניזם:

דניאל בויארין, הבשר שברוח, תל אביב תשנ"ט, 83-11.
חיים וייס ושירה סתיו, שובו של האב הנעדר: קריאה מחודשת בסדרת סיפורים מן התלמוד הבבלי, מוסד ביאליק 2018.

תאוריות של תיאטרון וביצוע:

אייר ליפשיץ וישי רוזן-צבי, "תלמוד כפרפורמנס: סוגיית 'קרות הגבר' (בבלי יומא כ ע"ב-כ ע"א),
אוקימתא ח (תשפ"ב), 117-87.

מוטיב:

דינה שטיין, 'בחיפוש אחר עזים תועות: דגמי גלות וגאולה', מדעי היהדות 51 (תשע"ו), עמ' 93-130.

כלים בחקר פולקלור:

גלית חזן-רוקם, רקמת חיים: היצירה העממית בספרות חז"ל, מדרש האגדה הארץ-ישראלי איכה רבה,
עם עובד, 2008.

רטוריקה:

David Stern, "Rhetoric and Midrash: The Case of the Mashal," *Prooftexts* 1 (1981):
261-291 .

הרמנויטיקה:

Yael Fisch, *Written for Us: Paul's Interpretation of Scripture and the History of
Midrash*, Brill 2022.

דניאל בויארין, מדרש תנאים: אינטרטקסטואליות וקריאת מכילתא, ירושלים תשע"א.

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי :

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 70 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
30 %

מידע נוסף / הערות: